

Kolejka, Josef

Seznam literatury

In: Kolejka, Josef. *Národnostní programy pro střední a jihovýchodní Evropu : z dějin socialistické teorie národnostní otázky, 1848-1917 : od Marxe k Leninovi*. Vyd. 1. V Brně: Universita J.E. Purkyně, 1971, pp. 409-420

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120541>

Access Date: 03. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

SEZNAM LITERATURY

Najdříve několik poznámek o těch pracích, které pojednávají o Marxovi a Engelsovi. Tu odkazují na úvod V. Kašíka k druhému dílu edice "Marx-Engels-Lenin, K dějinám Československa a československého dělnického hnutí". Kašík upozorňuje na omlyly zakladatelů vědeckého socialismu v odhadu budoucnosti malých národů, ale vcelku souhlasí s jejich hodnocením "kontrarrevolučních" národních hnutí Čechů a jiných národů v letech 1848-1849. Jugoslávští historikové (Zwitter a Šidak spolu s Bogdanovem a také Britovšek jsou v kritice Marxových a Engelsových projevů o "nehistorických" a "kontrarrevolučních" národů dále. Naproti státoprávník R. Anzinger (NDR) připouští v Marxově a Engelsově interpretaci práva na sebeurčení národů jejich nepřiznání např. vůči Čechům. Anzinger sice správně kritizuje např. G. Deckera, Meissnera a jiné západoněmecké autory, ale s Rosdolským nebo Wehlerem se do diskuse nepouští. Sam si myslím, že Rosdolský při svých odsudcích článků v "Die neue Rheinische Zeitung" nepřiblíží k tehdejší normám politického myšlení. V sovětské literatuře jsou o Marxově a Engelsově pojetí práva na sebeurčení některé větší příspěvky, ale chybí souhrnná studie.

Poznávání národnostní otázky v období I. internacionály umožňují práce Mommsena, Britovška, Solleho a jiné. Cenným příspěvkem je starší studie N. Rjazanova v časopise Die neue Zeit. "Polská otázka" má poměrně bohatou literaturu, ale "balkánskou otázku" bylo třeba zpracovávat přímou z Marxova a Engelsova díla. O národnostní otázce ve II. internacionále informují Mommsen, Američan Davis, u nás zejména Solle. Kupodivu chybí až dosud ucelená marxistická monografie o národnostní otázce v habsburské monarchii pro období od konce 19. století do konce roku 1918. Trajninova kniha už dávno nestačí, a tak se musíme spokojit se sborníkem příspěvků rumunských, maďarských, československých a jugoslávských historiků z roku 1966, nazvaným "Die nationale Frage in Österreichisch-Ungarischen-Monarchie".

Za nejdůležitějšího teoretika II. internacionály bývá považován K. Kautsky. Jeho předválečné práce o agrární otázce, o "cestě k moci" a jiné byly vvdány v 50. letech a 60. letech i v Sovětském svazu a v Polsku. Národnostní otázce v díle Kautského věnovali pozornost hlavně polští autoři (zejména sociologové), z československých historiků tak učinil nedávno Solle hlavně pro období 19. století. Kupodivu nenajdeme v poválečné (po roce 1945) západoevropské nebo americké literatuře mnoho prací, které by se zabývaly významem K. Kautského jako teoretika národnostní otázky. Některé podněty jsem v tomto směru čerpal z Wehlera.

Zato o "austromarxismu", a tedy o Rennerovi a Bauerovi, máme v západní literatuře doslova záplavu titulů. Ostatně studium habsburské monarchie se stalo na Západě od konce 50. let svého druhu módou. Četní západní autoři hledali zejména v Rennerových námětech na přestavbu Rakousko-Uher-

ská vzor pro program soužití národů v nové "střední Evropě", resp. vůbec v "abendlandu". E. Kann sice konstatuje, že Rennerův program přeměny habsburské monarchie (jeho kniha z roku 1918) přišel "o padesát let později", ale právě toto "zjištění" obsahuje kladné ocenění austromarxistického řešení národnostní otázky ve střední Evropě. "Nedbání" těchto Rennerových a jiných návrhů bylo prý "hráchem starého Rakouska". Chválou na Rennera oplývá pochopitelně jeho životopisec Hannak. Leser je kritičtější zejména k Rennerově reformistické a cízaristické teorii a ukazuje na podstatné rozdíly austromarxistické teorie národní autonomie a bolševické koncepce práva na sebeurčení národa; v závěrečném srovnání se mu zdá austromarxismus "demokratičtější". Ačkoli je Leserova kniha vlastně monografií o austromarxismu, najde čtenář hodnotnější vysvětlení austromarxistické národnostní teorie u Mommsena (ovšem jen pro období do roku 1907).

Marxistická kritika austromarxismu se soustřeďovala převážně k politické ideologii a praxi (Sobolewski, Rátkovič), kdežto o národnostní otázce v austromarxismu máme spíše jen ojedinělé zmínky. Na odsudcích austromarxistické národnostní kulturní autonomie trvali na budapeštské konferenci rumunští referenti, kteří hodnotili sociálně demokratické návrhy na přeměnu Rakouska jako idealistické nebo pangermanistické. Slovinec Zwitter posuzuje austromarxistický model národnostního programu pro "Podunají" dost kriticky, ale při hodnocení teorie i programů rakouských sociálních demokratů si klade "komplex otázek". Názory rumunských referentů o austromarxismu, resp. o Bauerovi považoval sovětský historik V.M. Turok za zjednodušené. Polák Chlebowczyk pak vidí v Bauerově terminologii možný podnět pro další sociologické bádání národnostní problematiky ve střední Evropě.

Marxističtí historikové se tedy vyslovují většinou k austromarxistické teorii vůbec, ale prozatím nevěnovali větší pozornost působení této teorii v prostředí dělnického hnutí jednotlivých národů. Pokusil jsem se proto upozornit na zájem Kautského, Rennera a Bauera o jednotlivé národy střední a jihovýchodní Evropy i na recepci nebo kritiku jejich myšlenek v prostředí polském, českém, jihoslovanském a maďarském, ale v tomto směru jsem spíše výtýčoval badatelské úkoly. Proto znovu odkazuji na literaturu o národnostní otázce v dělnickém hnutí v Polsku (Grünberg), v prostředí jižních Slovanů (Strugar) a v Uhrách (Erényi, Mérei), resp. i u nás (Solle, Kašík, Kofalka).

Podtitul předložené knihy (Socialistická teorie národa od Marxe k Leninovi) předpokládal, že bude věnována zvláštní pozornost Leninově dílu. Chci k tomu poznamenat, že jsem původně zamýšlel používat Leninova díla jen jako zdroj poučení pro hodnocení názorů a návrhů jiných socialistických teoretiků, kteří byli předmětem mého studia. Zpracování tématu však nutilo k širšímu zapázení hlavních myšlenek Leninova díla a programu Sociálně demokratické strany dělnického Ruska. O interpretaci Leninova díla je

velmi rozsáhlá sovětská literatura. Z domácích autorů zaslouží pozornosti K.Pomajzl, který ve své práci "Vznik ČSR 1918" bohatě odkazuje na Leninovo všestranné pojetí sebeurčení národů a vůbec na podstatu leninismu v národnostní otázce.

V následujícím seznamu literatury začínám sebranými spisy Marx-Engelse a V.I.Lenina, resp. i edicemi jejich dopisů s jinými osobami nebo výběrovými edicemi z jejich díla, dále zařazuji sebrané spisy nebo edice dalších významných socialistických teoretiků. Jednotlivé články již neuvádím v následujícím přehledu dobové (do roku 1914) literatury (tam zařazuji práce těch autorů, kteří sami přispěli k národnostní otázce). Z tohoto přehledu vyčleňuji úvodem práce K.Kautského, K.Rennera a O.Bauera. V závěru pak uveřejňuji seznam knih, brožur nebo větších studií, které vyšly po roce 1914 a které se zabývají dějinami socialistického hnutí a zejména jednotlivými osobnostmi nebo teorií národnostní otázky. Vynechávám hesla z encyklopedií (zejména sovětských) autoři věnovali všem naznačeným problémům velkou pozornost v rámci BSE), na něž tímto upozorňuji. V seznamu budou chybět některé novější práce jugoslávských i jiných autorů z let 1968-1970 (škoda, že se k nám nedostala včas nejnovější monografie o E.Kristanovi), až po skončení své práce jsem se seznámil s nejnovějším životopisem K.Kelles-Krauza a také některé sovětské monografie o národnostní otázce v díle Leninově nebyly mi dostupné.

Edice a biografie

- Marx-Engels, Sočiněnjaja (2.ruské vydání), Moskva.
Marx-Engels Briefwechsel, Berlin 1949-1950, I-IV.
Marx-Engels, Spisy (č.v.) 1-22, 27-29, Praha,
V.I.Lenin, Spisy (č.v.), Praha.
Marx i Engels i revoljucionnaja Rossija, Moskva 1967.
Marx-Engels, Liebknecht, Odbudowanie Polski, Warszawa 1910.
K.Marks, F.Engels, O Polscu. Zbiór materiałów, I-II, Warszawa 1960.
Marx-Engels-Lenin, K dějinám Československa a československého dělnického hnutí, I-III, Praha 1961-1964.
Karl Marx despre românii (Marx o Rumunech), București 1964.
Lenin despre românii, București.
Briefe und Auszüge von J.Ph.Becker, J.Dietzgen, F.Engels, K.Marx und anderen an F.A.Sorge u.a., Stuttgart 1906.
Die Briefe von F.Engels an E.Bernstein. Mit Briefen von K.Kautsky an denselben. Hrg. E.Bernstein, Berlin 1925.
F.Engels Briefwechsel mit K.Kautsky. Hrg.von B.Kautsky, Wien 1955.
August Bebel's Briefwechsel mit F.Engels, Hrg. von W.Blumenberg, Den Haag 1965.
V.Adler, Briefwechsel mit A.Bebel und K.Kautsky, Wien 1954.
V.Adler, Aufsätze, Reden, Briefe, Heft I/IX, Wien 1922-1929.
A.Kelles-Krauz, Pisma wybrane, I-II, Warszawa 1962.

- R. Luxemburová, Výbór z písm, I/II, Warszawa 1959.
G.V. Plechanov, Sočiněnija, T.I. a IX, Moskva 1925.
J.V. Stalin, Spisy (č.v.), I a II (Praha 1949-1950).
B. Šmeral, Historické práce 1908-1940, Praha 1961.
B. Tucovic, Izabrani spisy, I-II, Beograd (b.d. - asi 1950).
H. Mayer, Friedrich Engels. Eine Biographie, I-II, Den Haag 1934.
K. Kautsky, Erinnerungen und Erörterungen. Hrg. von B. Kautsky, S-Gravenhage 1960.
F. Blumenberg, Karl Kautskys literarisches Werk. Eine bibliographische Übersicht, Den Haag 1960.
K. Renner, Karl Kautsky. Skizze zur geistigen und politischen Entwicklung der deutschen Arbeiterklasse, Berlin 1929.
J. Hannak, Karl Renner und seine Zeit, Wien 1965.
J. Braunthal, Otto Bauer. Eine Auswahl aus seinem Lebenswerk, Wien 1961.
W. Bienkowski, Kazimierz Kelles-Krauz. Życie i dzieło, Wrocław 1969.

Sjezdy, časopisy

- Handbuch der sozialdemokratischen Parteitage von 1867-1909, Bearbeitet von W. Schröder, München 1910.
Protokolle über die Verhandlungen der Gesamtparteitage der Sozialdemokratischen Arbeiterpartei in Österreich 1889-1905.
Protokoly sjezdů čs. sociálně demokratické strany dělnické-1896, 1909, 1913.
Verhandlungen und Beschlüsse der Internationalen Sozialistischen Arbeiter- u. Gewerkschaftskongresses zu London, Berlin 1896.
Internationaler Sozialistenkongress zu Kopenhagen, Berlin 1910.
Die Neue Zeit, Stuttgart 1883-1917 (K. Kautsky).
Akademie, Socialistická revue, Praha 1897-1917.
Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung, Leipzig 1910-1930 (Carl Grünberg).
Der Kampf, Wien 1907-1918.
Die Sozialistischen Monatshefte, Berlin 1910-1918 (J. Bloch).
Przedświt, London 1892-1905, Kraków 1906-1912.

Karl Kautsky

- Die nationale Frage. Von einem österreichischen Parteigenossen, Volkstaat (Leipzig) 5.3.1875.
Die nationale Bewegung in Böhmen, Sozialdemokrat (Zurich) 20.7.1881.
Republik und Monarchie, Sozialdemokrat, 5.7.1883.
Die moderne Nationalität, Die Neue Zeit, V (1887), 392-405, 442-451.
Die Arbeiterbewegung in Österreich, DNZ, VIII, 49-56, 97až 106, 154-163.

Finis Poloniae?, DNZ XIV-2 (1895-1896). 484-491, 513-525.
Vorrede zur K.Marx, Die Revolution und Kontrarevolution
in Deutschland (1896).
Der Kampf der Nationalitäten und das Staatsrecht in Öster-
reich, DNZ, XVI-1 (1897-1898), 516-524, 557-564.
Nochmals der Kampf der Nationalitäten in Österreich, DNZ,
XVI-1, 723-726.
Das böhmische Staatsrecht und die Sozialdemokratie, DNZ,
XVII-1, 292-301.
Die Revision des Programmes der Sozialdemokratie in Öster-
reich, DNZ, XIX-1 (1901-1902), str.68-82.
Slavjane i revoljucija, Iskra 1902.
Die Krisis in Österreich, DNZ, XXII-1 (1903-1904), 39-46,
73-79.
Allerhand Revolutionäres, DNZ XXII-1, 580-620, 740 ad.
Patriotismus, Krieg und Sozialdemokratie, DNZ XXIII-2 (1904až
1905), 343-348 a 364-371.
Nationalität und Internationalität, Ergänzungsheft zur
Neuen Zeit No 1, 18.1.1908.
Die nationalen Aufgaben der Sozialisten unter den Balkan-
slawen, Der Kampf 2, 1908, 105-110.
Österreich und Serbien, DNZ XXVII (1908-1909), 860 ad.
Separatismus, Nationalismus und Sozialismus, DNZ, XXX-1,
1911-1912), 520-532.

Karl Renner

(Synopticus), Staat und Nation, Wien 1899.
(O.W.Payer) Nationale Demokratie und Internationale So-
zialdemokratie, Deutsche Worte (Wien) 1899.
(Rud.Springer) Die Theorien zur Lösung der Nationalitäten-
frage, Akademie III (1899), 344-350.
(Tyž) Territorial-oder Personalhoheit? Tamtéž, 385, 435,
481.
(Tyž) Staat und Parlament, Wien 1901.
(Tyž) Der Kampf der österreichischen Nationen um
den Staat, Wien 1902.
(Tyž) Die Krise des Dualismus, Wien 1904.
(Tyž) Grundlagen und Entwicklungsziele der österrei-
chischen Monarchie, Wien 1906.
Der nationale Ausgleich in den Sudetenländer, Teplitz 1908.
Der nationale Streit um die Ämter und die Sozialdemokra-
tie, W. 1908.
Der deutsche Arbeiter und der Nationalismus, W.1910.
Die nationalen Minderheitenschulen, Der Kampf 3, 1910, 250až
257.
Die Organisation der Welt, Der Kampf 1912, 9, 394-401.
Was ist die nationale Autonomie, W.1913.
Österreich und Südslawen, Der Kampf 7, prosinec 1913, 3, 145až
149.
Die Nation als Rechtsidee und die Internationale, W.1914
Das Regime des Leichtsinnes, Der Kampf 1914, 7, 289-295

Otto Bauer

- Die Nationalitätenfrage und das arbeitende Volk (Flugschrift) W.1906
Die Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie, Wien 1907
Deutschtum und Sozialdemokratie (brožurka), W.1907
Bemerkungen zur Nationalitätenfrage, DNZ XXVI-1 (1907-1908), 792-802
Österreichs auswärtige Politik u. die Sozialdemokratie, Kampf I, leden 1908, 145-151
Österreich und der Imperialismus, Der Kampf 2 (říjen 1908), 17-22
(Weber), Elemente unserer auswärtiger Politik, Kampf 2, str. 54-60
Die Einheit des deutschen Sozialismus, Tamtéž 246-251
(Weber) Das südslawische Problem, Tamtéž, 289-294
(Weber) Nationale und internationale Gesichtspunkte in der auswärtigen Politik, Tamtéž, 535-540
Nationale und soziale Probleme des Deutschturns in Mähren (o.o.), 1909
Innere Kämpfe in der österreichischen Sozialdemokratie, DNZ XXVII-2, 700-712
(Weber), Das Wesen des Internationalismus, Der Kampf 3 (březen 1910), 411-417
Geschichte Österreichs, Wien 1911 (brožurka)
Nationaler Kampf oder Klassenkampf, Wien 1911 (Flugschrift)
Schlusswort zur Minoritätenfrage, Der Kampf 4 (únor 1911), 201-209
Orientalische Revolutionen, Kampf 1911, 3, str. 158
Die Bedingungen der nationalen Asimilation, Kampf 1912, 6, 246-263
Der Arbeiter und die Nation, Kampf 1912, 9, str. 420
Der Balkankrieg und die deutsche Weltpolitik, Wien 1912
(Schulz), Das Lehren des Balkankrieges, Kampf 6 (leden 1913), 156-158
Die Grundfrage unserer Taktik, Kampf 1913-1914, 2, 54-63
Erwachende Völker, Kampf 1913-1914, 4, 145-151

Práce z období do roku 1914 (monografie i články)

- Austerlitz Fr., Österreich nach dem Balkankrieg, Kampf 6 (1912-1913), str. 385-392
Balugditsch Z., Economische Ursachen der Bewegung in Makedonien, DNZ XIX-1, 1900-1901, 292 ad.
Bebel A., Deutschland, Russland und die orientalische Frage, DNZ IV-1, 1885-1886, 502-515
Bernstein E., Die deutsche Sozialdemokratie und die türkischen Wirren, DNZ XV-1, 1896-1897, str. 108-116
Burian E., Problémy československé sociální demokracie. Příspěvek k národnostní politice dělnické třídy, Brno 1910
Danzer C.M., Das neue Österreich. Eine politische Rundfrage, Wien 1908
Daszyński Ig., Die Lage in Österreich, DNZ XVI-1, 718-723

- Tyž, Nationalität und Sozialismus, SMH 1902-2
Tyž, Die Nationalitätenfrage in der osteuropäischen Sozialdemokratie, SMH 1910-2
- Demetrović J., Dualismus oder Trialismus, Der Kampf 2, 203-206
- Tyž, Balkánská politika, Akademie 13 (1908-1909), 241až 246
- Tyž, Jihoslovanstvo, Akademie 14, str. 145 ad.
- Tyž, Die Entwicklung der südslawischen Frage, Der Kampf 5, 544-550
- Tyž, Die Südslawen und die Weltpolitik, Der Kampf 6 (březen 1913), 271-279
- Fischel A., Materialien zur Sprachenfrage in Österreich, Brünn 1902
- Tyž, Das österreichische Sprachenrecht (2.Auflage), Brünn 1910
- Fischhof A., Die Sprachenrechte in den Staaten gemischter Nationalität, Wien 1885
- Gumplowicz L., Das Recht der Nationalitäten und Sprachen in Österreich-Ungarn, Innsbruck 1879
- Gumplowicz W., Kwestja polska i socjalizm, Warszawa 1908
- Herrnritt R.H., Nationalität und Recht - dargestellt nach den österreichischen u.ausländischen Gesetzgebung, W. 1899
- Horowitz R., Das österreichische Staatsproblem, Prag 1915
- Hudec J., Sociální demokracie a Rakousko, Akademie 18 (1913až 1914), str.89-97
- Tyž, Zmatky v národnostním programu soc.demokracie, Ak.17, str.1-17
- Hugelmann K., Das Recht der Nationalitäten in Österreich und das Staatsgrundgesetz, Graz 1880
- Jászai S., Die magyarischen Gewerkschaften und die Nationalitätenpolitik, Der Kampf 3, 365-367
- Jászi O., A nemzeti államok kialakulása és nemzetiségi kérdés (tvoření národních států a národnostní otázka), Budapest 1912
- Kristan Et., Nationalismus und Sozialdemokratie in Österreich, Akademie 2, 485-491
- Tyž, Národnostní otázka v jižním Rakousku, Akademie 4, 88-94
- Tyž, Socialna demokracija in kmetško ludstvo, Ljubljana 1907
- Tyž, Narodno oprasanje in Slovenci, Ljubljana 1908
- Kremer A., Die Nationalitätsidee u.der Staat. Eine cultur-geschichtliche Studie über den Einfluss der nationalen Idee besonders auf Staaten mit gemischter Bevölkerung, Wien 1885
- Kunfi Siegmund, Klassen und Nationen in Ungarn, Der Kampf 7, 346-354
- Kwestja Polska a ruch socjalistyczny. Zbiór artykułów o kwestji polskiej (Uspořádala R.Luxemburgová), Kraków 1905
- Lassalle F., Der italienische Krieg u.die Aufgabe Preussens, Berlin 1859
- Lavaleye de E., Vláda v demokracii, Praha 1898

- Luxemburg(ová) R., Die industrielle Entwicklung Polens, Leipzig 1896 (Rozwój przemysłu w Polsce, Warszawa 1957)
- Táž, Viz Kwestja polska.
- Táž, Kwestja narodowościowa i autonomja, Przegląd socjal-demokratyczny, Kraków 1908-1909, nr.6,7,8(9,10,12, 14-15
- Modráček F., Rozvrat rakousko-uherské monarchie. Historicko-politický nástin. (Praha 19047)
- Týž, Otázka národní v sociální demokracii Rakousko, Praha 1908
- Naumann F., Deutschland u. Österreich, Berlin 1900
- Pannekoek A., Klassenkampf und Nation, Reichenberg(Liberec) 1912
- Počátek obratu. Pamětní brožura. O manifestaci míru pořádané českými a německými organizacemi sociálně demokratickými v Čechách ve dnech 4.a5.zářní 1897 v Praze, Praha 1897
- Pogányi József (Pogaň Jožef), Balkanski rat i austro-ugarski imperialism (prevod sa Madjarskov), Bud.1913
- Polák Fr., Národ a národnost. Akademie 16 (1911-1912), 337, 378, 401 ad.
- Polatschek G., Die böhmische Frage, DNZ XIV-1, 1895-1896, 173-179
- Popovici A., Die vereinigten Staaten von Grössösterreich, Leipzig 1906
- Popović M., Nationalitätenkämpfe in Makedonien, DNZ XX-1, 1901-1902, 56 ad.
- Týž, Die Sozialdemokratie in den Balkanländern und die Türkei, DNZ XXII-2, 1903-1904, 153, 158
- Týž, Neue Reformaktion der Mächte in Makedonien, DNZ XXIII-1, 818-822
- Rantner M., Nationalitätsbegrif und nationale Autonomie, SMH 1910-1, 345-354
- Sakazov J., Die makedonische Frage, DNZ XXI-2 (1902-1903), 5ad.
- Týž, Die Balkanwirren, DNZ XXV-1, 84-87
- Týž, Neoslawismus, Balkanföderalismus u. Sozialdemokratie, Der Kampf 4, (1910-1911), 209-14
- Stampfer Fr., Für das böhmische Staatsrecht, DNZ XVII-1 (1898až 1899), str.
- Strasser J., Der Arbeiter und die Nation, Reichenberg 1912
- Szántó B., Der Kampf der Nationalitäten in Ungarn, SMH 1910-2, 1072
- Škatula E., Před velkými událostmi v Evropě, Akademie 16, 22-25
- Smeral B., Kdo jsou a co chtějí sociální demokraté, Praha 1906
- Týž, Rakousko-uherské vyrovnání a sociální demokracie, Akademie 12(1907), 29, 76 ad.
- Týž, Národnostní otázka v rakouské sociální demokracii až do sjezdu hajnfeldského, Praha 1906 (reedice z roku 1909)
- Trockij N., In den Balkanländern, Der Kampf 4(1910-1911), 68-74
- Týž, Sočiněnijsa, T.VI, Balkany 1908-1914, Moskva 1926
- Tucović D., Die erste sozialdemokratische Balkankonferenz, DNZ XXVIII-1, 845-850
- Týž, Srbija i Arbanija, jedan prilog kritici zavojevačke politike srpske bužoazije, Beograd 1914 (přetisk Beograd 1945)

- Vacek V., Nejakutnější otázka rakouské politiky, Akademie
17, 117 ad.
- Wasilewski L., Sprawa niemieckich narodowości, Kurier
Lwowski (příloha Tydzien), 1897, č.168
- Tyž, Pisma iz-zagranicy. Iz Avstrii, S' Petersburg 1897
(Separát - Jagelovská universitní knihovna v Krakově)
- Tyž, Nacionalnyj vopros' i avstrijskije socialisty, Pet.
1906 (Separát)
- Tyž, Awstrijia współczesna, Warszawa 1907
- Tyž, Objedinitel'nyja stremenija u južnych Slavjan, Pet.
1909 (Separát)
- Tyž, Socjalizm i nacionalnaja assimiljacija. Pismo iz Avstrii,
Pet. 1910 (Separát)

Přehledy monografie a články

- Arzinger R., Das Selbstbestimmungsrecht im Völkerrecht, 1966
- Bauer Fr., Sozialdemokratie und Selbstbestimmungsrecht der
Völker, Flensburg 1921
- Bauer Otto, Die österreichische Revolution, Wien 1923 (Wien
1965)
- Bauer Victor, Zentraleuropa, ein lebendiger Organismus, Brünn
1937
- Bikar F., Razvoj odnosa između hrvatske i srpske socijalne
demokratije i pokušaji osklađivanja njihovih koncep-
cija o nacionalnom pitanju od 1900 do 1914, Putovi
revolucije, Zagreb 1966 (V), str.165-192
- Borodovčák V., Poliaci a slovenský národný zápas v rokoch
dualizmu, Bratislava 1969
- Böhm Wilhelm, Konservative Umbaupläne im alten Österreich,
W. 1967
- Braunthal Jul., Victor und Friedrich Adler. Zwei Genera-
tionen Arbeiterbewegung, Wien 1966
- Britovšek M., Karl Marks i F. Engels 1848-1849, Prilozi za
istoriju socializma, Beograd 1964 (I)
- Tyž, Konceptsjja prve internacionale do vojnega, kolonial-
nega i nacionalnega vprašanja. Prispevki za zgodovino
delavskega gibanja 1963/1-2, str.3-78, Ljubljana
- Conze W. - Groh D., Die Arbeiterbewegung in der nationalen
Bewegung, Stuttgart 1966
- Cunow H., Die Marxsche Gesellschafts- und Staats-
theorie, I-II, Berlin 1920-1921
- Tyž, Marx u. das Selbstbestimmungsrecht der Nationen, DNZ
XXXVI-1 (1917-1918), 557-584 a 607-612
- Davis Hor. B., Nationalism and Socialism. Marxist and Labor
Theories of Nationalism to 1917, NY-London 1967
- Decker G., Das Selbstbestimmungsrecht der Nationen, Göttingen
1955
- Die nationale Frage in der Österreichisch-Ungarischen Monar-
chie 1900-1918, Budapest 1966 (P. Hanák a Z. Szász)
- Dimitrijević S., Socialisti Balkana i prvi svetski rat, Pri-
lozi za istoriju socializma, 1964 (I)
- Tyž, Učešće socialista Balkana u drugom internacionalu
(1899-1910), Prilozi za istoriju socializma 1965 (II)

- Erényi T., A Magyar országi szociáldemokrata Párt nemzetiségi politikája 1890-1917, Budapest 1953
- Erasmus M., Victor Adler. Größe und Aufstieg einer sozialistischen Partei, Wien 1932
- Fuchs A., Geistige Strömungen in Österreich 1867-1918, W. 1949
- Goňman L.I., I. Internacional i nacionalno-osvoboditelnoje dvizenije, Voprosy istorii KPSS 1964, 7, 43-56
- Gosicrovský M., Dejiny slovenského robotníckého hnutia, Bratislava 1956
- Grünberg K., Konceptje federalistyczne w polskim ruchu socjalistycznym 1864-1918, Warszawa 1968
- Hantsch H., Die Geschichte Österreichs, I-II, Graz 1968 (4. Auflage)
- Haupt G., Der Kongress fand nicht statt. Die Sozialistische Internationale 1914, Wien 1967
- Husbert-Droz Jul., Der Krieg und die Internationale. Die Konferenzen von Zimmerwald und Kienthal. W. 1964
- Chlebowczyk J., Kształtowanie się świadomości społecznej i narodowej na pograniczu językowym (w warunkach środkowoeuropejskich) Studia z dziejów ZSSR i Europy środkowej, T. IV (1968), 5-42
- Jászi O., Der Zusammenbruch des Dualismus und die Zukunft der Donaustaaten, Wien 1918
- Jemnitz J., Nationalism and Internationalism and the Labour Movement, Nouvelles études historiques, Budapest 1965, II
- Kann R.A., Das Nationalitätenproblem der Habsburgermonarchie I-II, Graz-Köln 1964 (2. Auflage)
- Kardelj E., Razvoj slovenskoga narodnega vprašanja, Ljubljana 1957
- Kautsky Karl, Die Marxsche Staatsauffassung, Jena 1923
- Tyž, Die materialistische Geschichtsauffassung, I-II, Berlin 1927
- Tyž, Sozialismus und Krieg, Prag 1937
- Kolejka J., Národ, nacionalismus, národnostní otázka, Brno 1967
- Korsch K., Die materialistische Geschichtsauffassung. Eine Auseinandersetzung mit K. Kautsky, Erweiterter Sonderdruck aus dem Archiv f. Geschichte de Sozialismus und der Arbeiterbewegung, B. XIV, Leipzig 1929
- Kořalka J., Co je národ?, Praha 1968
- Kotov, V.N., K. Marx a F. Engels o ruskom národe, Bratislava 1953
- Kuczynski J., Der Ausbruch des ersten Weltkrieges und die deutsche Sozialdemokratie, Berlin 1957
- Leser M., Zwischen Reformismus und Bolschewismus. Der Austromarxismus als Theorie und Praxis, Wien 1968
- Marjanović J., Nastanak i razvitak radničkog pokreta u jugoslovenskim zemljama, Beograd 1958
- Mathias E., Kautsky und Kautskyanismus. Die Funktion der Ideologie in der deutschen Sozialdemokratie vor dem ersten Weltkrieg. Marxismus-Studien, II, Schriften der Evangelischen Studiengemeinschaft, Tübingen 1957
- Mérei Gy., Föderációs tervék Délkelet-európában és a Habsburgmonarchia 1840-1918, Budapest 1965
- Tyž, A marxismus szövetségi politikája 1848-1889, Budapest 1967
- Reissen H., Die Sozialdemokratie und die Nationalitätenfrage im habsburgischen Vielvölkerstaat, I (1867-1907), W. 1963

- Pajewski J., Mitteleuropa - studia z dziejów imperializmu niemieckiego, Poznań 1959
- Pisarev Ju.A., Osvoboditelnoje diženije jugoslavjanskich narodov Avstrii-Vengrii 1905-1914, Moskva 1962
- Radošević M., Marxizam, panslavizam i jugoslovenstvo, Zagreb 1921
- Ratković R., Politička teorija austromarksizma, Beograd 1965
- Renner K., Deutschland, Österreich und die Völker des Ostens, Berlin 1922
- Tyž, Die Nation. Mythos und Wirklichkeit, Wien 1964
- Révai J., Marxizmus, népiesség, magyarság (4.kiad.), Budapest 1955
- Rjazanov N., Die auswärtige Politik der alten Internationale und ihre Stellungnahme zum Krieg, DMZ XXXIII-1, 329až 334, 360 ad.
- Rjazanov N.K., Marks i Engels o balkanskom voprose, Moskva 1923
- Rosdolsky R., Die serbische Sozialdemokratie und die Stockholmer Konferenz von 1917, Archiv für Sozialgeschichte, F.Ebert-Stiftung, Hannover 1966, B.VI/VII, 583-597
- Tyž, F.Engels und das Problem der "geschichtsloser Völker". Die Nationalitätenfrage in der Revolution 1848-1849 im Lichte der Neuen Rheinischen Zeitung, AfSG, IV, 83-282
- Serbik von H., Mitteleuropa. Das Problem und die Versuche seiner Lösung in der deutschen Geschichte, Weimar 1937
- Schlesinger R., Federalism in Central and Eastern Europe, London 1945
- Tyž, Marx and his Times, London 1950
- Slovanství v národním životě Čechů a Slováků, Praha 1968
- Sobolewski M., Rola austro-marksizma w rewolucji 1918, Warszawa 1956
- Steiner H., Die Arbeiterbewegung Österreichs 1867-1889, W. 1964
- Strauss E., Von Hainfeld bis zum Weltkrieg, Prag 1926
- Strugar Vl., Socijalna demokratija o nacionalnom pitanju jugoslavenskih naroda, Beograd 1956
- Tyž, Socijaldemokratija o stvaranju Jugoslavije, Beograd 1965
- Svjazi revoljucionerov Rossii i Polši XIX - načala XX v., Moskva 1968
- Šolle Z., Dělnické hnutí v českých zemích koncem minulého století, Praha 1951
- Tyž, Die Sozialdemokratie in der Habsburgermonarchie und die tschechische Frage, Archiv für Sozialgeschichte, B.VI/VII, str.315-390, Hannover 1966
- Tyž, Internacionála a Rakousko, Praha 1966
- Tyž, Socialistické dělnické hnutí a česká otázka 1848-1918, Praha 1969
- Trajnin J.O., Nacionalnyje protivoročija v Avstriji i jejo razval, Moskva 1947
- Turok V.M., Istorija Avstriji I/II, Moskva 1963
- Waldschmidt H.J., Lenin und Kautsky-verschiedene Wege der Weiterentwicklung des Marxismus, Würzburg 1966
- Wehler H.U., Sozialdemokratie und Nationalstaat. Die deutsche Sozialdemokratie und die Nationalitätenfrage in Deutschland von K.Marx bis zum Ausbruch de I.Weltkrieges, Würzburg 1962

- Wendel H., Der Kampf der Südslawen um Freiheit und Einheit
Frankfurt 1925
- Tyž, Marxism and the Southern Slav Question, Slavonic and
Easteuropean Review, 1923
- Wiatr J., Państwo i naród, Warszawa 1969
- Wierer R., Der Föderalismus im Donaauraum, Graz-Köln 1960
- Wolkan R., Der österreichische Staatsgedanke im Zeitalter
Franz Josephs, Mitteilungen des Österreichischen
Instituts für Geschichtsforschung, Ergänzungsband XI,
Innsbruck 1929
- Zieliński H., DZugoborski, Ze wspólnych walk demokratów pol-
skich i niemieckich, Warszawa 1957
- Zwitter F., Die nationale Frage in der Österreichisch-Ungari-
schen Monarchie, sborník Die nationale Frage, 11-38
- Zwitter F. - Sidak J., - Bogdanov V., Nacionalni problemi
u habsburški monarhiji 1848-1918, Ljubiana 1962